עד שימשוך. גמור: ויחזיק. בגים: משכו. הדיוט מפך של הקדש מיד הגזבר בגמנה: ולא חפציה לפדותו. כלומר לאם למיו לגזבר: נותן במאתים. כדי לאיקר מרשות הקדש לאיקר ולא נתן המעות: לא יהא כח הדיוט בו. אמם משכו מיד הדיוט יצאם כל מעמיו, דקנאו בגמיכה ומרשומו הוא דוב: פדאו. נתן לם המעות: מרתני' כל מצות האב בו'. תנאי: מפרש לכולה מתני': שהזמן גרמא. מסמנן גוזם לה שמנה: חוץ מכל הקיף. אמם הרלמם: ובל תשחית. מקרקע זקן: ובל תטמא. דכתיב: גבי' אי נימא דמיחייב בדא דמעבר לאבא. וסבי מגמע כל מצות שבגן מצוה על אמו ואבין מצוות, בתמיים: איש אמו ואביו תיראו הרי כאן שנים. לגיים הוא אומר: המומלות (עליון) על האב. כגון הגך דמפרש בגמרא לגמרו מורה ולמולו ולפדותו בה' אלעים אם בכור הוא ולבשיחו אמם, וכולהו עליף ומחיל מקרלי: אף לחשיבו בנחר. אמא יפרוס בגפיה ומטבע, ומפכן אם אין יודע לשוט: לימצות פ"ד. והלא ישב ולא נאמרו לגוס: מאילו מלמדו לימצות. לכיון לאין לו אומנות ומפקר לאמנו ילך בפרנסה לגיים אותו, ולא אם אמרים: כאשר צוה אותו. ולא אם אמרם: מיחייב איהו. לכאיגלל: אשבחן מיד. לגמרנסה לאמר לן: אינו אלא לשון זירוז. שיאם מהיר חליו בגבר, ומוסב מיד ומיכה לזרוזות: תיפדה פו. לגמור קרי פיס (ה) מפלס: ואיהי מגלין דלא מיפקדא. מיסי מגון שאינם מגוזה לפדות לא מגם. לכיון דמגות עשה שלא הזמן גרמא הוא בני קלא לגמעוסה: לפדות את עצמו. לכאמנו מכור ולא פדאו מגיו: ואיהי מגלין דלא מיחייבה. עכי לגמיים לאיגו מגוזה לפדותם לכמיב בכור עגיך, לאיגמא לאיגו מפלס בגפס לכמתגדל, דהא קיגון פיס מפלה: אלמא מגוזה לגבדא גמי דגמיא, והך מגות עשה שלא הזמן גרמא הוא: כל שאחרים בו. הלמ: הוא לפדות. שלא פדאו מגיו: כל דכתיב [ה] וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה אותה מגלן דלא מיחייבא דכתיב [ו] כאשר צוה אותו אלהים [ז] אותו ולא אותה אשכחן מיד לדורות מגלן תנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות זירוז דכתיב [ח] וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו מיד ולדורות דכתיב [ט] דזום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם: לפדותו: מגלן דכתיב [י] כל בכור בניך תפדה [יא] והיכא דלא פדיקות אבות מיחייב איהו למפדקיה [יב] דכתיב [יג] פדה [יד] תפדה ואיהי מגלן דלא מיפקדא דכתיב תיפדה תפדה כל שמצווה לפדות את עצמו מצווה לפדות את אחרים וכל שאינו מצווה לפדות את עצמו [טו] אינו מצווה לפדות אחרים ואיהי מגלן דלא מיחייבא למיפדק נפשה דכתיב תפדה תיפדה כל שאחרים מצווים לפדותו לפדות את עצמו ומגין שאין אחרים מצווין לפדותה דאמר קרא [טז] כל בכור בניך תפדה [יז] בניך ולא בנותיך. [יח] רמן רבנן [יט] הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו רבי יהודה אומר בנו ▲קודמו שזה מצותו על אביו וזה מצות בנו עליו אמר רבי ירמיה הכל מודין כל דמגמע מגין ולא מגומין ומ לגמר דס"ל בכור עגיך אם מיב לפדות ולא נקנה אבל מגקנה מגדים עגמם לכמי מגיעגיך לגמלי קרא: ואיל

[א] מפנה פני פ"ל מ"ו מוסמכתא דעגיגן ס"ל ס"ב. [ב] [מיי' מוכ' שנה דף קנה. ד"ה ומאן]. [ג] גיטין נב. [ד] מוספתא לפדיון פ"ב ה"ם [ומכמה מנגנים ד. ל"ה ל. מהוגה מנ. ועיש מוספתא דקידושין פ"ל ה"מ]. [ה] [נקמן דף נ:] ספרא קדושים פרי' א. [ו] מוספתא דקידושין פ"ל מלכות פ' כל [נקמן נ:]. [ז] בכורות מנ: (מוספתא בכורות פ"ב). [ח] [מיי' מוכ' ס"ב מ"ב קנו: ד"ה ולא]. [ט] פ"ש חוס' גמלה כ. ד"ה דבמאה.

חגחות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיפקדא וכו' קרי תפדה. (ב) תוס' ד"ה אמו וכו' כמפנים דהיכא דקא יתיב:

חגחות מהר"ב רגשבורג

(א) תוס' ד"ה אמו כו' דקא יהיב דמי לייתבי אפרי ולי אין כו. לגמיי לגמיי לגמגם מגא לין ע"ש המגאל הגיטון ע"ש ודו"ק:

חורת אור השלם

[א] (אם גאל יגאל את השדה המקדיש אתו וכסף המשרה עמו ארכך עליו וקם לו:) (ויקרא כה, יט)

[ב] איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני יי אלהיכם: (ויקרא יט, ג)

[ג] ויהל אברהם את יצחק בנו בן שנת יום ומלת אשר צוה אתו אלהים: (בראשית כא, ד)

[ד] זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל זכר: (בראשית יז, י)

[ה] וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את בריתי הפר: (בראשית יז, יד)

[ו] וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו כי הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה: (דברים ג, כח)

[ז] את כל אשר אנכי מצוה אתכם היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבתם וגו' אשר נשבע יי לאבתיכם: (דברים ח, א)

[ח] וקשר בצרור הכסף בידך והלך אל המקום אשר יבחר יי אלהיך בו: (דברים יד, כה)

[ט] כל אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבתם וירשתם את הארץ אשר נשבע יי לאבתיכם: (דברים יא, ח)

[י] כל בכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש ליי אלהיך לא תעבד בבכור שורך ולא תגז בכור צאנך: (דברים טו, יט)

[יא] כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לי אדם ובהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה: (שמות יג, יג)

[יב] פדה תפדה את בכור בני: (שמות לד, כ)

[יג] כל בכור בניך תפדה: (שמות יג, יג)

[יד] ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא: (ויקרא כז, ו)

[טו] ואם לא תפדה והמת בכסף חמשת ימים ונמכר הלך אל הכהן: (ויקרא כז, ח)

[יז] כל בכור בניך תפדה: (שמות יג, יג)

[יח] ובכור בהמה הטמאה ופדית לפי ערכך ויסף חמשיתו עליו: (ויקרא כז, ז)

[יט] ופדוי מבן חדש תפדה לפי ערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא: (ויקרא כז, ו)

[כ] ופדוי מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא: (במדבר יח, טז)

[כא] ופדוי בן חדש תפדה בערכך מבן חדש ומעלה בן חמש שנים תפדה ערכך כסף עשרים שקל בשקל הקדש הוא: (ויקרא כז, ה)

[כב] ובכור בהמה הטמאה ופדה לפי ערכך וחמשיתו יסף עליו אם לא יגאל והמכר לפי ערכך: (ויקרא כז, יא)

[כג] ואם בבהמה הטמאה אשר לא יקרב ממנה קרבן לי' יעמד הכהן את הבהמה לפני יי: (ויקרא כז, יב)

[כד] ואם בבהמה הטמאה ויגאלה בערכך וחמשיתו יסף עליו: (ויקרא כז, יג)

[כה] ובכור בהמה הטמאה יגאל בערכך וחמשיתו יסף עליו: (ויקרא כז, יג)

[כו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל הוא קדש הוא: (ויקרא כז, כז)

[כז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[כח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[כט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[ל] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[לא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[לב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[לג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[לד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[לה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[לו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[לז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[לח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[לט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[מ] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[מא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[מב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[מג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[מד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[מה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[מו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[מז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[מח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[מט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[נ] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[נא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[נב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[נג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[נד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[נה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[נו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[נז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[נח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[נט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[ס] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[סא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[סב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[סג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[סד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[סה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[סו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[סז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[סח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[סט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[ע] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[עא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[עב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[עג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[עד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[עה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[עו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[עז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[עח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[עט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[פ] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[פא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[פב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[פג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[פד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[פה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[פו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[פז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[פח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[פט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[צ] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[צא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[צב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[צג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[צד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[צה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[צו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[צז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[צח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[צט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[ק] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קי] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קיא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קיב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קיג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קיד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קטו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קטז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קיז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קיח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קיט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קכ] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קכא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קכב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קכג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קכד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קכה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קכו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קכז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קכח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קכט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קל] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קלא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קלב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קלג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קלד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קלה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קלו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קלז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קלח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קלט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קמ] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קמא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קמב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קמג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קמד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קמה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קמו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קמז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קמח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קמט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קנ] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קנא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קנב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קנג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קנד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קנה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קנו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קנז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קנח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קנט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קס] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קסא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קסב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קסג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קסד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קסה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קסו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קסז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קסח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קסט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קע] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קעא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קעב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קעג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קעד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קעה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קעו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קעז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קעח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קעט] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קפ] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קפא] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קפב] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קפג] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קפד] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קפה] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קפו] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קפז] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קפח] ובכור בהמה הטמאה לא יגאל ומת בערכך: (ויקרא כז, כז)

[קפ

ואזיל בחן וחורין דהי משעבדי, כלומר בעבד חרי מריק ליה בעבדים שאם היה פודה עצמו בעבד חרי לא היה פודה בעבד ממשעבדי דמיירי שנתפעבדו קודם שנולד הבן ולכך מקדיש פדיון בעבד ואין כאן אומאה לגקומות דמלות בעבד עליו יותר ממלות גופו[מ] כמ"ש וק' לדלרבנו יש אומאה לגקומות דמלות גופו עדיף וימלמו (ג) פדה אר עצמן בחמלה ואם יאמר אפדה אם עצמי מתשעבדי יאמרו לון נפדיון מכנסים משועבדים במקום בני חרי[ב] ואפי' פדה בעבד בעבד יאמרו לכהן הנאמר לך מקום לגבות ממנו אומאה ממנו בני חורין ולכך פירש ר"ש דמייר בעבד מלמלה מתם שעבדי מלמלה שאם אמקומיקי לכהן בעבור שבעבד ובאם ר"ש ובאם בעבד ובאם בעבד ובאם בעבד

מצוה שצא, שלא לבטל שמירת המקדש

(א) שלא לבטל שמירת המקדש וכו'. זה מבואר בר"מ פ"ח מבית הבחירה ה"ג. ועיין בעירובין ל"ו ע"א דאמרינן השמר שם הוא עשה, ועיין במנחות פרק הקומץ ל"ו ע"ב דר' יוחנן סובר דלא, ועיין בדברי המוס' בעירובין שם ד"ה השמר, ועיין בר"ה ו' ע"א בתוס' ד"ה בשמור. ודעת רש"י בפירוש התורה שם כ"ג, י"ג] ג"כ דשמירה בכל עניין מצוה, והרמב"ן שם השיגו, והיא שגגה גדולה. ועיין בר"מ פ"ד ממפילין ה"ז, ומה בקרבן תמיד כתיב [במדבר כ"ח, ד] משמרו, ועיין בספר שער המלך בהלכות תלין שם שהאריך בענין זה דהשמר ל', מ"ש ויעשה לך, ומראה מקום אני לך. ועין לקמן על לאו זה דאין בו מעשה. ועיין ברשב"א בר"ה ט"ז ע"ב ד"ה למה, דעתו דכל המבטל מה עשה עובר על לאו דלא תגרע וכו', ועין בספר עורי אבן בר"ה שם [סד"ה ומה] דמולק על הרשב"א, עי"ש, ואין כאן מקומו.

מצוה שצב, מצות פדיון בכור אדם

(א) לפדות בכור אדם וכו'. דיני מצוה זו מבואריס בר"מ פ"מ מבכורים ובטור ובשו"ע יו"ד סי' ש"ה. ובר הסהג בזמן הזה ומבואר בשו"ע אין מי לאסריך, ואכמוב קצת שרשי דיני המצוה. צורה על כל איש מישראל לפדות בנו הבכור שהוא פטר רחם לאמו. ואם לו כמה נשים וכל אחד הוא פטר רחם לאמו, והם אינם נכוריס לו רק לאמם, אין מקום מצוה על האב שיפדה אותם אבל ממשה פלעים לכהן בעד כל אחד. ואם לא פדאו האב בין במזיד בין בשוגג בפלוס, חייב הבכור לפדות עצמו בגדיל, דהמצוה היא הן על האב והן על הבן. ואם לא פדאו האב עד שהגדיל, מ"מ מקבה המצוה מעל האב והאב מחויב לבוא זו, אך דעליו מוטל ג"כ, אבל המצוה מקבה מהאב, כן כתב הרב המאכר, אב דגלאה כן במסכת קידושין, והיינו אבל שם כ"ט ע"א במשנה הרבה דברים, שיאו ולפדותו וכו', וכמו להשיאו דהוא אלות, ובפסוק [שמות כ"ב, כ"מ] כתיב ד מבן וגו', וגדול ג"כ בכלל בן. וגם ב שם אומר ר' יהודה הוא לפדות ובנו אחר, בנו קודמו, שזה מצותו על אביו ר, מבואר אף דהוא גדול' מ"מ מצותו על אביו, ובזה לא פליג המגא ב, רק אמרה ליה דמצוה דגופו עדיף, עי"ש. ועיין לעיל בהלכות מילה אות ב' אות ד'] מה שכתבתי. והרב המאכר לא החליט בדבר, ובר"מ ובראשונים אינו מבואר הדבר.

אבל המצוה כי האב הוא העיקר, ומשלם קנס עשרה זהובים, עיין ש"ע מושבן מספט סי' שפ"ג ס"א. ונראה דמצוי בנים דין, דיכולים לבוא לפדות כדין מצות עשה שבופין עד שמצא נפשו, הן לאב והן לבן. וגם יש שעבוד נכסים כמבואר בס"ס קידושין שם, וגם למאן דסבירא ליה מצוה הבאה בתורה בשטר ובוטרפין מלקומות, וגם אם נאמר דמצוה הבאה בתורה מדאורייתא בוטרפין מלקומות, עיין תו"מ סי' ל"ט ס"א [ובמושאי כלים שם], כאן נכסי שניהם משועבדים והבן גובה מאיזה שירצה. ואף אם אבל אחד יש משועבדים ולאחד יש לו בני חורין, אין הלקומות יכולים לדחותו להבני חורין של אחר מטעם הנחתי וכו', דזה אינו, דכאן על כל אחד המצוה והשעבוד רמיא עליו, והבן גובה מאיזה שירצה[ב], כן נראה בעיני לשיטה זו. אחר זה מצאתי בתשובת הרשב"א ח"ב סי' שכ"א שפלפל בזה[ג], עי"ש.

[ב] ומבואר בר"מ כאן הלכה ג' ובראשונים ובשו"ע כאן סע"ו, דאם לא פדאו האב חייב הוא לפדות בעצמו לכשיגדיל וכו'. ובודאי בקטנותו לא שייך חיוב, דחרש שוטה וקטן לאו בני מצוות וחיוב נינהו. ואני מסופק, אם לא פדה אותו האב והוא בעצמו פדה עצמו בקטנותו, אם יצא ואין צריך שוב לפדות עצמו בגדלותו, כמו כל חוב אשר יתומים קטנים חייבים דאין נפרעין מהם דלאו בני מיעבד מצוה נינהו כמבואר בערכין כ"ב ע"א, ומ"מ אם פרעו בודאי פטורים דנפקע מהם הן שעבוד הגוף והן שעבוד נכסים כיון דפרעו, הכא נמי. או דילמא דכאן השעבוד מחמת המצוה, וכיון דלאו בר מצוה הוא א"כ אינו חייב כלל, ואפילו עשה המצוה בקטנותו לאו כלום הוא, כמבואר בראש השנה כ"ח ע"א גבי כפאו ואכל מצה וכו', ומובא במיבוני זה כמה פעמים [מצוה י' אות כ"ו], כיון דפטור אז לא נפטר מהמצוה שעשה בשעת הפטור, או אפשר עכ"פ הוי כן מצוה אך אין בו דעת, כאשר כתבתי כמה פעמים במיבוני זה [מצוה רס"ג אות ל"ו] בשם הפרי מגדים בפתיחה לאו"ח מ"ב אות ג', א"כ בשעבדו נכסיו ג"כ, אך כיון דנכסיו ערכין לו כל שאינו יכול לגבות מהלוה גופא אינו יכול לגבות מהנכסים, כמו שמבואר בנכורות מ"ח ע"א, אבל אם נתן בעצמו נפטר מהשעבוד ונפטר בגדלותו ג"כ. ולא שייך לומר דאין נחינת הקטן כלום כמבואר בהרב המגיד פכ"ט ממכירה ה"א ובמו"מ סי' רל"ה, דכאן אין צריך דעתו, דכהן טורף בעל כרחו בגדלותו אף שאינו מקנה לו, דנכסיו אישתעבדו והוי ליה כבעל חוב דנפטר אם המצוה לקח, א"כ הכי נמי אפילו בקטנותו כיון דהכהן לקח נפטר מהחוב, ואינו חייב בגדלותו. וכן הספק לענין שוטה שנתן בעת שטותו, אם נפטר לכשישתפה דנפטר מחובו, או דילמא כיון דמצוה הוא ומצוה לא יצא מה שעשה בעת שטותו כמו שבארנו, וע"ע, ובאתי רק לעורר. ועיין בט"ז כאן ס"ק י"א ובנקודות הכסף באריכות לענין אם בית דין פודין קטן, ועיין בש"ך ס"ק י"א שהביא בשם המעדני מלך [דברי חמודות פ"ח דבכורות אות י"ז] דאין יכולים הבית דין לפדותו כשהוא קטן, ואינו בר חיוב. והש"ך כתב שאין דבריו מוכרחים, ועיין בנקודות הכסף שכתב דהבית דין מזכיס מעות לקטן או כשים להקטן מעות וכו'. נראה דהם מחולקים בהסברא שכתבנו, דהמעדני מלך סבירא ליה דאינו בר חיוב, והם סוברים דנפטר

לא פדאו אביו

נפטר לכשישתפה דנפטר מחובו, או דילמא כיון דמצוה הוא ומצוה לא יצא מה שעשה בעת שטותו כמו שבארנו, וע"ע, ובאתי רק לעורר. ועיין בט"ז כאן ס"ק י"א ובנקודות הכסף באריכות לענין אם בית דין פודין קטן, ועיין בש"ך ס"ק י"א שהביא בשם המעדני מלך [דברי חמודות פ"ח דבכורות אות י"ז] דאין יכולים הבית דין לפדותו כשהוא קטן, ואינו בר חיוב. והש"ך כתב שאין דבריו מוכרחים, ועיין בנקודות הכסף שכתב דהבית דין מזכיס מעות לקטן או כשים להקטן מעות וכו'. נראה דהם מחולקים בהסברא שכתבנו, דהמעדני מלך סבירא ליה דאינו בר חיוב, והם סוברים דנפטר

מצוה שצא
שלא לבטל שמירת המקדש

(א) שלא לבטל שמירת המקדש ללכת סביבו תמיד בכל לילה[א], שנאמר [במדבר י"ח, ה'], ושמרתם את משמרת הקדש[ב], וידוע שלשון שמירה עומד במקום לאו, וכמו שאמרו זכרונם לברכה [עירובין צ"ו ע"א] כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה. ואמרו במכילתא[ג], ושמרו את משמרת אהל מועד, אין לי אלא בעשה, ומנין בלא תעשה, תלמוד לומר ושמרתם את משמרת הקדש, עד כאן. ואוליי דרשו עשה ולאו כשימצאו שני המקראות מורים על דבר אחד, ומאותו שבא דרך צווי לנכח למדו הלאו, והצווי הנסתר שהוא קל ממנו דרשו בעשה, וכל שוקל הדברים במאזני צדק יודה בזה שהנסתר קל מצווי שהוא לנכח.

משרשי המצוה עם קצת דיניה כמשפט הספר כתוב בסדר זה במצוה ראשונה [שפ"ח].

מצוה שצב
מצות פדיון בכור אדם

(א) לפדות בכור אדם, כלומר שמצוה על כל איש מישראל שיפדה מן הכהן בנו שהוא בכור לאמו הישראלית, שנאמר [במדבר י"ח, ט"ו], אך פדה תפדה את בכור האדם. ומצאנו במקום אחר שתלה הכתוב הבכורה בפטר רחם, שנאמר בסדר בא אל פרעה [שמות י"ג, ב'], כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא, ופירוש פטר רחם, פתיחת רחם, כלומר

שצא. שצה, קרח לאו ג'. רמב"ם לאוין ס"ז. הלכות בית הבחירה פ"ח ה"ג.
א. לשון סה"מ: כל הלילה. ב. הסמ"ג השמיט מצוה זו ממנין הלאוין, ובעשין קס"ה הביא פסוק זה למצות עשה של שמירת המקדש. וכתב בפרשת דרכים ח"ב, דלשון הספרי מורה בהדיא כדברי הר"מ. ג. כן הביא הר"מ ממכילתא. ובספרי זוטא לפנינו ליתא בלשון זו, והכי איתא התם, וזר לא יקרב, אין לי אלא בלא תעשה, בעשה מנין, אמרת ושמרתם את משמרת הקודש, גדולה למקדש שיש עליו שומרים. ד. מכאן עד סוף הקטע ליתא בכל כתה"י.

שצב. שפט, קרח עשה ב'. רמב"ם עשין פ', הלכות בכורים פי"א. סמ"ג עשין קמ"ד. סמ"ק רמ"ד. טור יו"ד ש"ה.

ר"ב שם כתוב' והרמ"ם ועור:
יג שם ושם: יד משנה שם
ע"ש: טו ל' הטור מי' שיכיר
תחלה כדי שיהא הכרכם עובר
לעשייתה: טז מסקנת הגמרא
סוף פסחים: יז כתב הרי"ב
אע"ג דס"ל להרמב"ם שמנהג
המובאת עליו מכרך בלא"ה
וכמ"ש לעיל בסימן רס"ם
סעיף כ' י"ל מנהג דשיר
מנהג על עצמו אלא שבקטנות.
אי אתסר דהא קי"ל הוא קודם
לבנו כמו שמבאר נקמן סעיף
ע"ז: (°) ופודין אחר ברכת

כנסת הגדולה

לא קמי' מברכת דם בתולים
אלא הוקשה לרא"ש אלא דוקא
בברכת פדיון הבן שבכר מברך
אבי הבן ועליו מוטל הפדיון
אבל על כהן כיון שאינו מצוה
מוטלת עליו אין לברך ברכה
אלא מצינו בתלמוד אבל ברכת
דם בתולים שאינם שום ברכה

דגול מרבבה

לסימן ש"ה סעיף י' בהג"ה)
ואין האב יכול לפדות ע"י
שליח. עיין בע"ז ובש"ך
שהקלקו על רמ"א והכריעו
שיכול לפדות ע"י שליח אלא
שלע"ד דכל זה כשמתנה
הבנים אחר שבשים אבל בעוות
שלית תוקבשים שיפדנו בזמנו
אינו כהן שהרי אמרו בגמרא
דף י"ב דמלתא דלא מצי עביד
אמתא לא מצוי אינה ואולי
כיון שאפילו בתוך שבשים כיון
שכיר אחר ניתן מעוות לכהן

גליון מהרש"א

(סעיף יו"ד) בשעה שנותן.
אחר ברכת המוציא זולת אם
אין יין בעיר ש"ן סק"י:(שם)
ומברך שהחיינו. גם אם הוא
אבל ש"ע או"ח סי' תקנ"א
ס"ק י"ז ועי' מג"א שם פס"ק
ס"ב ועמ"ש גליון פ"ז סי'
רנ"א ס"ק ח': (שם הגה"מ)
אך חמש פעמים. אין ר"ל
דתלוי בריצון אב ואי בעי
נותן הבן לכהן כמו בכור
בהמה או פטר חמור דוודאי
אין הכהן מחוייב לקבל הבן
ולזונו כמ"ש בפסקי מהרא"ל
אלא הכונה בעת לפדותו
שיהיה בגוא דידך או בעת
לשבקי' בגוא דידהסנא
וכאומר א"כ איגך בטוח כי
יקחנו ה' שוב ממך וכדי
לחבב המצוה אומר כן ה'
חום השני סי' צ"ב. ולי
נראה דדרך חיבוב כך ששואל
אם היו רוצה שיולך לו בן
בכור שלא יקרים לפטירת
הרחם דבר שפוטרו כדי
שיהנה בחצות זו או שהי'
נירח לו יותר שלא יבוא לידי
חיוב: (שם) ואין האב יכול
לפדות. בשע"ה ס"ז

יד אברהם

(שו"ע סעיף י' בהג"ה) ואין
האב יכול לפדות ע"י שליח.
ע' לעיל בס"ד מה"ל דקי"ל
המחבר ס"ל לסתיר בלא
המשנה דלעיל לקיים התנאי
וכ"ש בס"ק דקדוכין (דף ו')
אלו לוקחין דפדיון הבן ל"ל ע"ז
אלים לון מלי מנאי לנטל
מחבמה אל קי"ל כמ' המדיר
הכל דבר אל"ל ע"י אלים לון
אמרי מכנלו ואפי' בע"מ
דמחבר אלים לון אלים לון
ל"ל: ול"ל הלא שאמר
ליה הרב מהרי"ל דאין אמרי
לון הרב בן. אלא מ"מ
אמרי אלים. ומצאתי בהקדמה
ק' בס' בעמ"ש בכל אלים.
אבל לאחר אמרה אלים לון
אלים לון ל"ל בס' דיני
אמרי אלים לון אלים לון
אלים לון אלים לון אלים לון
אלים לון אלים לון אלים לון
אלים לון

יא

(יח) יח אין הבכור ראוי לפדיון עד (יז) שיעברו עליו שלשים יום ויוצאר שלשים יום (יח) יפדנו מיד ישלא ישהה המצוה ויואם חל יום ל"א (יט) להיות (יג) (כ) בשבת יב [יט] אין פורין אותו

ויכתב דלקח הריבלש לא קאמר אלא דלא מציו טוס חיוב מס"ח על אחד מהם דלא מיקרי כל אחד לבדו אלא מיקרי מעות הרבה ומיקרי מעות הרבה אינו חייב עד שיגיע לו מכל אחד ואחד ואם אינו מגיע לו מכל אחד ואחד אינו חייב עד שיגיע לו מכל אחד ואחד ומיקרי מעות הרבה

וברדב"ז סי' ש"מ הביא תשובת מהר"י קורקוס בענין מתנות כהונה שנהגו ליתן מעות לכהן, והנה מתחלה דן אם אפשר ללאת חובת המלוה בנתינת דמים דמה לי הן ומ"ל דמיהן, ולגד זה אין הכהן יכול למחות ולתבוע מתנות עצמן, ומסיק שאין הדבר כן אלא חייב ליתן מתנות עצמן, וכ"כ ברשב"א וריטב"א גיטין ל' ב' בהא דישראל שאמר לב"ל כור מעשר יש לך בידי הילך דמיו.

עוד דן אם לוקח דמים מרלוו אי עשו שאינו זוכה כזוכה, ומסיק דאמן לא קיי"ל כעולא, ולפ"ז במכרי כהונה או במחכה על ידי אחר אי נעתן לכהן ומחזירו ונוטל דמיו שפיר דמי, ומיהו מגדד לאסור גם בזה משום כהן מסייע, כיון דע"מ כן נותן לו, ואע"ג דנותן לו שויו, וע"ז חלק עליו רדב"ז דמבואר בבב"ג דמותר ליקח דמיו, וכן מבואר בגיטין שם בישראל שאמר לב"ל כו', ומיהו רדב"ז שם כתב דאפי' בכהן שאינו מכרו שרי, וז"א דלא קיי"ל עשו שאינו זוכה כזוכה, ודברי בב"ג י"ל במכרו אי בזוכה ומחזירו, ואפשר דבב"ג סובר דקיי"ל עשו שאזכ"ז, אבל אין כן דעת ש"פ, ומש"כ עוד רדב"ז שם דאף בפחות משויו שמוזיל שלא יתנו לאחרים שרי, תמוה דודאי הוי בכלל מסייע כיון שנותנו בתחלה ע"מ כן.

כתב הגר"א סי' ש"כ ס"ק י"ב דדעת רש"י והר"מ דמש"ש בקדושין ואסור לעשות כן מפני כו', לא קאי אלא אחרומה בלבד, ולא אחפרש הלא מבואר תמורה ח' ב' דגם בבכור שייך איסור מסייע ולמה לא יהא בפה"ב וע"ש.

בכורות י"א ב' רש"י ד"ה מידעם, ל"א אפי' לא אחזירם לך אין בנך פדוי, אם יסכים האב עכשו ליתנו לפדיון בנו ע"מ שלא להחזיר ודאי בנו פדוי עכשו, ואם יעכבם ר"ח שלא ברצון האב ודאי אין בנו פדוי, אלא נראה דהני תרי ליתני דכ' רש"י משמעות הפשט איכא ביניהו, לפי קמא הביר לו ר"ח שיסכים להחליטן, ולפי' שני החזיר לו ואמר לו שאין בנו פדוי, וחייב לפדותו, ועוד י"ל דלפי' קמא זכה ר"ח למפרע כיון שגלה לו שאין בנו פדוי במאי דעביד, ואילו ידע האב כן היה נותן לחלוטין ואיגלאי השתא דנתן לחלוטין, ולפי' הב' לא מהני דהוי דבריס שבלב, ובשעת נתינה לא יהיב מידי, ולריך לומר השתא דנותן עכשו לפדיון ומלי יהיב לכהן אחר.

סימן קפה *

קדושין כ"ט א' האב חייב לפדות את בנו, בפ"ת יו"ד סי' ש"כ ס"ק ט"ז הביא בשם הגאון מהר"י ליסא, שאם אחר נותן כסף לכהן בעד האב לריך לזכות הכסף לאב שלריך שיבואו כסף לכהן מיד האב, כיון שהוא חובת הגוף, ואינו מודן והלא מחלית השקל חובת הגוף וחברו שוקל לו שקלו, וא"ל לזכות הכסף למי שנותן עבורו, מדברי במודר הנאה נדרים ל"ג א', ומאי דקיי"ל כהגן אייני אפי' בעתיד לגבות החייב באחריותו וכמבואר בר"מ פ"ו מה' נדרים ה"ד דסתם דלעולם שוקל שקלו, וכן משמע בב' הר"ן שם ובב' התו' בתובות ק"ח א' דאי תוחר לפרוע חובו ה"ה שוקל את שקלו, ועוד אפי' אי אייני באבוד שאינו חייב באחריותו, מ"מ האי שוקל את שקלו ע"כ אייני באופן שאינו היה חייב היה יולא בו, דהא כ' הר"ן דאשמועינן אע"ג שאדם רגיל לשלם שקלו אע"פ שאינו חייב בו, מ"מ שרי למדיר לשלם שקל המודר, ואם איתא דעיקר מלותו לריך להיות משלו, מה יועיל לו נתינת המדיר כיון שאינו הי' חייב לא הי' יולא בו אלא ודאי שפורע חברו וכדין עבד כנעני וה"ה בפה"ב וכן הדבר פשוט בפי' אחרונים ז"ל שהביא הפ"ת שם בריש דבריו, אלא שלבאורה נראה מדברי הח"ם ז"ל שהביא שם שזהו דעת רמ"א שא"א בשליח הייגו משום שהכסף של השליח, אבל אין טעין שליח שכ' רמ"א לזה, שאם האב והכהן והנותן הכסף במעמד אחד, ואומר האב לכהן הריני נותן לך הכסף שאחרי נותן לך עבורי בעד פדיון בני, אין כאן פדיון ע"י שליח, שהאב הוא הפודה וכן אם שולח הכסף משלו ע"י שליח ומאוה לשליח שיודיע לכהן שאב נותן לו בעד פדיון בני אין כאן שליחות, אבל אם אמר לשליח הריני עושה לך שליח לפדות, וכאשר תתן הכסף לכהן בשם פדיון יהי' עשיתך כעשיתי, אז הוא שליחות בין אם הכסף משלו בין אם הכסף משל שליח, ואף אם אין האב והכהן במעמד אחד, מש"ל בלא שליחות אף אם הכסף של השליח, שאומר לשליח שיאמר לכהן בשם האב שהוא נותן לו כסף השליח שנותן בעדו לפדיון בנו, ואינו שליח לפדות אלא ליתן הכסף, וכן מבואר בגליון הגרע"א שאף אם כסף של האב שייך שליחות, עד שיאמר לו שאינו שלוחו רק לנתינת הכסף ולא לעשה הפדיון, והסכימו אחרונים ז"ל דפודין שלא מדעת האב דזכות הוא לו, ופודין מכסף אחרים מדין זכות והוו להו שלוחין דידי, אבל ביתום כיון שאין כאן מי שמחויב בדבר לא שייך זכין שלא בפניו, שאינו חייב בדבר, ואפשר דיותר זכות לו שיעשה בעצמו, וממעות הקנין ודאי אי אפשר כיון שאינו חייב, כן הכרעת אחרונים ז"ל בהע"ז, והגר"א ז"ל ג"כ הסכים שפודין שלא מדעת האב אבל ביתום לא גלה לן הגר"א דעתו.

ועיקר דברי הגר"א ז"ל שם אינו מובן שכתב דאי' שפודין בלא דעת האב כמו במע"ש פ"ד דמ"ש ושם פ"ה בע"ר ובהקדש בערכין, נראה כונת רבנו למה ששניו פ"ד דמ"ש מ"ג בעה"ב אומר כו' וכן בערכין כ"ז א' הבעלים אומרים כו' ומבואר שאחרים הנותנים יותר הם קודמים, אבל מע"ל דלא בעינן דעת בעה"ב במ"ש דלמא דינא קתני שאין בעה"ב רשאי לפדות בפחות כיון שאחרים נותנים יותר, ולריך בעה"ב למכור לאחר או להוסיף בדמים, ובהקדש נמי הכי מתפרש, ומיהו בהקדש מסברא א"ל דעת בעה"ב שהרי אין לו לבעה"ב שום יד בהקדש בדה"ב אלא שמלוה עליו לפדות, ומש"כ רבנו בע"ר בפ"ה אינו מודן אם כונתו ז"ל לגמרים, או למה שמבואר בפ"ה מ"ה שאפשר לפדות מ"ר של אחרים, אבל מאן לימא לן שלא מדעת בעה"ב ועיקר הדין פשוט להו לרבותינו בעלי התו' קדושין מ"ו א' ד"ה מתקיף, בהיפוך שאין פודין מע"ש של הבנו בלא רשותו אם לא מחמת דין זכין לאדם שלא בפניו, אבל לפי דברי רבנו ז"ל שהביא ממשניות אלו משמע אף שבעה"ב מותה וזה א"א, וכן בפדיון בנו אם האב מותה ודאי אין אחר יכול ליתן עבורו בע"כ, ועיקר הדמיון יש לפקפק דודאי אם נותן אחר לכהן לריך ליתן עבור האב או הבן, אבל אינו יכול לפדות שיהא הכסף מידו ליד כהן ויהי' בעלמו הפודה, אבל במע"ש והקדש א"ל ליתן בעד הבעלים שעיקר הפדיון בכל אדם, ורק במע"ש לריך רשות בעלים לזה, ומש"כ עוד רבנו דהכא עדיף ממ"ש שאין כאן אלא פרעון חוב, אדרבה היא הנותנת דהתם במע"ש שהוא ענין חילול וכמו שקונה מרשות גבוה לרשות הדיוט הוא בכל אדם, אבל הכא הוא מלוה בעלמא והמלוה על האב, ומה שפורע חוב של חברו אלא מדעתו הוא מחמת זכות ואם מותה בהדיא ודאי א"א לשלם למלוה בע"כ, ואם המלוה מוטל הרי הוא מותל החוב בע"כ ואפשר למחול חוב בע"כ של לוה כמבואר ברי"ן כתובות מ"ג א' בסוגיא דמוחלת כתובתה לבעלה, ול"ע כונת רבנו. [א"ה, ועי' לק' סי' קל"ט סק"א].

סימן קפו

שבת קל"ו א' אלא כשפיהם ומת ד"ה מת הוא כו', דעת הרי"ף דאלה ומת הוי כפיהם ומת ואין הלכה כאביי בהא דאמר בסמוך לא ס"ל מר להא דאמר רב יהודה כו' משמע דלרבנן מתאבל עליו ולא משמע דעובדא הוי בנפל מן הגג וכן מהא דאמר מת בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה כו' אם אשת כהן היא אינה

* בריש סי' זה כתוב: הערות במס' קדושין, מהם שלא בעיון כה"צ.

מלוה עוברת א"ל לבזבז עליה (ז) הון (ה) רב וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבז (ח) * יותר מחומש * אפילו מלוה עוברת (הרא"ש ורבינו ירוחם נ"י ב' ח"ב) ודווקא מלות עשה (ט) אבל לא תעשה

שערי תשובה

סי' כ"ח ועיין ביד אפרים מ"ש ביאור דברי מהר"מ מינץ בזה: (ה) רב. פכה"ט וכתב בכנה"ג בשם המכי"ט ח"ג סי' מ"ט דאע"ג דאמרינן מה שמוסיף בהדור מצוה יותר משלש משל הקב"ה (ע"ש בפרש"י שפירש שהקב"ה יפרע לו בחייו והתם כתבו שאוכל פירות בעוה"ז כו') מ"מ הייטו דוקא אם אין זה פיכה לייקר האתרים אלא לפרסום הדור מצוה ע"ש וע' באליהו זוטא סעיף זה ומשמעות דבריו דקאי על תוספת שלש וליתא דעל תוספת יותר משלש קאי (ובא"ר נרשם ע"ז שמ"ק ונראה שהוא ט"ס ול"ל הרמ"ע והוא ר"ת ר' משה טראני) ועיין בכנה"ג שהראה מקום להיפה מראה פ"ק דפאה:

באר היטב

אחר ופשלו אין חייב לשלם לו אלא אתרוג קטן לגאת בו מיהו מה שהוה הגדול יותר מהקטן אחר החג חייב לשלם לו ע"ש ועיין בכנה"ג אבל בתשובת חכם צבי סי' ק"ך חולק עליו וכתב דחייב לשלם דמי האתרוג ע"ש וכן הסכים בתשובת שבות יעקב ח"ב סי' כ"ט ע"ש: (ה) רב. ופתח ד"מ אפי' מי שאין חייו נדחקים א"ל לבזבז יותר משלש בהדור מצוה. וכתב בית"ש דמי שהייו נדחקים א"ל להוסיף

ביאור הלכה

בשביל הידור יש ג"כ דיעות בפוסקים דמן כ"י והרמ"ה משמע דגם בזה צריך להוסיף עד שלש והמהרש"ל בית"ש בב"ק חולק פ"ז ועיין בשמ"ק בשם הרא"ש וז"ל עד שלש משלו. פי' בהדור מצוה עד שלש למצוה לקנות לו לולב נאה אם יש לו מעט או הרבה וכו' ומשמע לכאורה דס"ל כביאת הכ"י והרמ"ה ואפשר דמה שכתב אם מעט הייטו באדם שבכסיו מועטין אבל אין חייו נדחקין והנה מפירש"י והרא"ש ותוס' והריא"ז והרשב"א בביאור דברי הגמרא עד כאן משלו לא הוזכר כלל חילוק לענין מצות הידור עד שלש כין אים אמיד או לא ומ"מ י"ל דלדחוק חייב בשביל הידור גם הם מודים דא"ל והגמרא לא איירי בחיי כזה: * יותר מחומש. עיין במ"א שכתב בשם רבינו ירוחם דמ"מ חייב להוציא עישור נכסיו לזה וכתב הב"י ע"ז ולא ידעתי מנין לו וכתב הא"ר ע"ז דלא סיימה קמיה דהב"י דהא סיים ר"ו בדפוסיתי גבי צדקה ולענ"ד בשכרת הב"י דאין אנו יכולין ללמוד משם דאף דהון רב מסתברא דאין אנו חייבין מהא ד"ג דאמר ע"ז בגמרא דכמה תביבין מצות על ישראל ומשמע לא מדינא וגם בשלש בית אין חייבין מהא דב"ק דקמקשה אלו איתרמי תלתא מצותא וכו' עכ"פ אולי ביותר מזה יש חיוב תמיכות אז ששית וכדומה ואין אנו יכולין ללמוד מצדקה [דשם הביאור תומש לא מדינא רק המבזבז וכו'] דשם הוא מצוה שאינה עוברת ואפילו אם איכא עניים דקיימי הלא יכול להתקיים ע"י אחרים משא"כ באתרוג וכדומה שהיא מצוה עוברת ואל על גוף האדם ותדע דקמקשה הגמרא אלא מעתה אי איתרמי ליה תלתא מצותא וכו' ולא קמקשה בפשיטות והא אמרו אל יבזבז יותר מחומש אלא ע"כ דהכא בענינו דהוא מצוה עוברת חמור עפי ומה דסמכו הפוסקים לענינו מהא דהמבזבז היא רק להשמיענו כמו שם תשבו שמא יעני ויצטרך לבריות וע"כ אין נכון יותר מחומש כן יש לחוש בענינו. וכדוחק יש לישב דברי הרי"ו דבוראתו דמעשר בודאי חייב להוציא על מצוה דעכ"פ לא גרע משם אבל אין כוונתו להחליש דזהו שיעורו. וע"כ מה שסיים רי"ו והעישור כדפירשתי גבי צדקה וא"ל דשמה רשומה מן הקרן ואח"כ מן הריוח כמו שפירש הא"ר ר"ל ג"כ דשעור זה בודאי חייב בענינו דעכ"פ לא גרע משם ואפשר דיותר מזה: * אפילו מצוה עוברת. כל"ל וכן הוא בדפוס ישן וב"ל דאף דהמבזבז לא אייבי במצוה עוברת מ"מ דינא הוא דאף בעוברת א"ל לבזבז הון רב וכדאיתא ברא"ש וריי"ו. והנה על עצם הדין דמבואר כאן בש"ע דאין צריך לפזר הון רב על מצה וזוכה זה מסוגיא דב"ק הלא מעתה אי איתרמי ליה תלתא מצותא ליתיב לכולא ביתה וסמכו זה לדין צדקה דהמבזבז וכו' ולכאורה ל"ע מסוגיא דקידושין דף כ"ט דמבואר שם גבי פדיון הבן דאף אם אין בו רק ה' סלעים צריך לפדות עצמו וכן לענין לעבות לרגל ושם מיירי אחיו לו נכסים כלל זולת אלו החמשה סלעים ע"ש ולכאורה לפי סוגיא דב"ק אשר ממנו נובע דין הבו"ע דכאן אינו מחוייב לתת כל אשר יש לו בענין מצוה ואף רק שלש ביתו ג"כ אין מחוייב. וגם מעשה דר"ג לכאורה קשה לפ"ז דמאי רבותא שלקח אתרוג בחלף זוז משום חבוב מצוה הלא אף מי שאין לו רק ה' סלעים מחוייב ליתן לכהן נפדות עצמו או לעבות לרגל וכ"ש ר"ג שהיה עשיר ושיעור זה בודאי היה רק חלק מהונו. ונמצא לישב הסוגיות אלא יהיו סותרות היה אפשר לכאורה לומר כמעשה דר"ג דהרבותא היתה שם שפיזר הון רב יותר על שויה דאינו שכר המצוה ורק מפני שהם בספינה לא היה אפשר להשיג אתרוג ונתן לאחד הון רב שיתרצה למכרה לו וזה אין אנו מחייבין מן הדין דכיון דאינו מוצא אותה כפי שויה הרגיל אנוס הוא ואין מחוייב ורק משום חבוב המצוה עשה זה ואפשר לפרש גם הסוגיא דב"ק דמיירי בכגון זה דעלתה שכר המצוה הרבה יותר משויה ופ"ד דהש"ס דעד שלש ביתו מחוייב וע"ז דתי דאינו מחוייב אבל כל מצוה שיכול להשיגה בשויה חייבה התורה לכל ישראל אם יש לו אף מעט וכהחיא דקדושין הנ"ל ורק באין לו פטור וכהחיא דירושלמי פ"א דפאה [וז"ל שם כבד את ד' מהונך ממה שתגיע מפרים לקט שכחה ופיאה ומפרים תרומה וכו' ושושה סוכה ולולב שופר ותפילין וציצית ומאכיל את הפעיים וכו' אם יש לך אתה חייב בכולן ואם אין לך אין אתה חייב באחת מהן אבל בשהוא בא אגל בבוד אב ואם אין בין שיש לך הון בין שאין לך כבד את ד' ואת אמך ואפילו אתה מסבב על הפתחים] אבל זהו נגד שתימת כל הפוסקים דמשמע שתפסו בפשיטות מסוגיא דב"ק וממעשה דר"ג שאין מחוייב לפזר הון רב לשום מצוה בכל אופן ואף שיש לו פדיון הון ורק עד חומש לכל היותר כמו לענין צדקה. וג"ל דהם מחלקין מסוגיא דקידושין להא דב"ק ובוכה באופן זה דלפזר בהון רב אמנם אין מחוייב ומשום הטעם דשמא יעני ויצטרך לבריות וכמש"כ הראב"ד וזה לא שייך כמי שאין לו רק חמש סלעים וכי"כ ומתפרנס ממלאכתו ולא יגרע פרנסתו כמה שיוציא זה על המצוה וכן להיפך לא יתחזק מלבו כמה שלא יוציא. ומדברי הכ"י והרמ"ה מוכח ג"כ הכי דאף כמי שאינו נדחקין צריך להוציא אף בשביל הידור וכ"ש למצוה עצמה וזהו דלא כדעת רש"ל שחולק על הכ"י והרמ"ה בזה וכתב דאפשר דאף לגוף המצוה אינו מחוייב כיון שאינו בודאתן דאלו הוא בהון רב אבל מסוגיא דקידושין הנ"ל לא משמע הכי וכן מירושלמי הנ"ל מוכח ג"כ [אפילו נפי מה שבעתיקו הע"ת והא"ר לא דברי הירושלמי וכ"ש לפי מה שנבאר לקמיה] רק דאינו מחוייב לחזור על הפתחים בשביל מצות תפילין וציצית וכו' אבל אם יש לו כדי לקנות תפילין וציצית וכה"ג בודאי חייב ולא נחשב זה בהון רב (ואף דלמעלה לידלנו להלכה בהרש"ל היינו רק לענין הידור אבל לא לענין מצוה עצמה) ועיין בספרי אהבת חסד ח"ב פרק כ' אות ג'. ואגב אעורר פה במה שהיה קשה לי על מה שבעתיקו הע"ת והא"ר בסימן כ"ט

ראיה

משנה ברורה

מ"מ אם יוסיף יפרע לו הקב"ה בעוה"ז וי"א דבחיים אמיד שנתן לו הקב"ה הון צריך להוסיף בשביל הידור אפילו יותר משלש: (ז) הון רב. הנה שלש מנכסיו מוכח בגמרא בהדיא דאין צריך ליתן עבור מצוה אחת והפוסקים הסכימו דאפילו פחות משלש ג"כ אין צריך ליתן וסמכו דינו כמו לענין צדקה שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מהומש שמא יעני ויצטרך לבריות וה"ה בזה: (ח) יותר מהומש אפילו מצוה עוברת. ומ"מ (ח) חייב להוציא עכ"פ עישור נכסיו לזה דגם בצדקה עישור בינוני הוא מעשר ועיין במ"א וא"ר דכמו שם לענין צדקה שהה רשומה מן הקרן מכאן ואילך מן הריוח ה"כ בענינו ועיין בבה"ל שבירר דר"ל דמעישור זה בודאי אסור לפחות אבל אפשר דבענינו דהוא מצוה עוברת גרע טפי וחייב להוציא עד חומש מנכסיו: (ט) אבל מצות לא תעשה וכו'. דבטול עשה הוא במניעה מלקיים ואינו עושה שום מעשה נגד רצון הש"י משא"כ בלא תעשה אם יעבור. כתב המ"א משמע קצת בניטין דף ג"ז במעשה דבר קטנה שהיה מותר לעבור על ל"ת מפני אימת המלכות דעכו"ם והאחרונים מפקפקים ע"ז דהתם פיקוח נפש היה:

שער הציון

(ת) כ"י בשם רי"ו:

הלכות לולב סימן תרנו תרנו

(י) יתן כל (ו) ממונו קודם שיעבור (הרשב"א ורא"ד)*(ועיין לקמן סוף סימן תרנ"ח בהג"ה) : * משנה סוכה מ"א

תרנז ובו סעיף אחד :

(א) (א) * איקטן היודע (ב) לנענע לולב כדינו (ג) * אביו חייב (ה) (ד) לקנות לו לולב * כדי לחנכו במצות :

באר היטב

ואפשר דאפי' המצוה עצמה א"צ לקנות דה"ל לדידיה כהון דת חולת נר חנוכה וד' כוסות עכ"ל ועמ"ש : (ו) ממונו . משמע דאם כניטין דף כ"ו במעשה דבר קמצא שמותר לעבור על ל"ת שאני חימת המלכות ע"ש . ואם אין בידו אלא ה' סלעים וצריך לפדות בהו ולקנות אתרוג יקנה אתרוג שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת קדושין דף כ"ט :

(ג) לקנות . רש"ל כתב ע"ז וכ"ג הא בהדיא שנינו חייב בלולב ולא נאמר שם שצריך לקנות לו לולב אלא לאחר שילא בו אביו יחנכו לבנו לברך עליו עיין שם וט"ז כתב אם ידו משגת יקנה לבנו שיברך בשעה שהלבור אומרים הלל ע"ש :

שערי תשובה

(ה) לקנות . עבה"ע ועיין בר"י בשם בתי כהונה שביו"ש בני שפיר יכול לחנכו בלולב שאול וע"ש שמשופק אם מחויב באיטור הקטן בכאר ימי החג דהוי תרי דרבנן ועי' בתגיגה דף ו' בקטן חיגר כי' ע"ש :

משנה ברורה

(א) יתן כל ממונו קודם שיעבור . ואף דילטרך עי"ז אח"כ לחזור על הפתחים לא מוכל להתיר עי"ז איסורי תורה . וזה אפילו בל"ת דרבנן וכ"ש אם נוגע הדבר לחייבי כריתות א"ז כגון שאינו יכול להגיע איזה משמרת להרויח אם לא שמתרצה לחלל השבת ולעשות עם מלאכה בשאר פועלים אסור לו לשמוע להם ואף דנוגע זה למזונותיו ולמזונות אנשי ביתו אין לו להכרית נפשו עבורם :

(א) קטן היודע וכו' . הא (ה) אם אינו יודע אף שהוא בבר שית אינו חייב לחנכו דאיכוך דאינו שוה בכל המצות [פמ"ג במשב"ז בא"ח לילד להיסוך ובכורי יעקב הסכים להקל] : (ב) לנענע לולב כדינו . היינו (ב) מוליך ומביא מעלה ומוריד : (ג) אביו חייב וכו' . ומצות חינוך הוא (ג) אפילו בשאר ימים שהם מדרבנן : (ד) לקנות לו לולב וכו' . המהרש"ל כתב שא"צ לקנות לו לולב וכ"ש כי לאחר שילא בו אביו יחנכו לבנו לנענע בו ולברך עליו וכ"כ התוספות בערכין (דף ג') דיוצא בשל אביו וכ"מ בעיטור (ד) וי"א אם ידו משגת טוב יותר שיקנה לו לולב כדי שיעשה הנענועים בשעת הלל עם הלבור שזה טוב יותר ממה שיברך אח"כ :

ביאור הלכה

דאיה מירושלמי שאין מחוייב לחזור על הפתחים כדי לקנות תפילין וכדומה שאר מצות והלא ק"ל דעל נר חנוכה וד' כוסות צריך לשאול על הפתחים כדי לקיימם אף שהם רק מצות דרבנן וכ"ש בעינינו ואפילו אם תאמר דמשום פרסומי ניסא תקנו רבנן כן מה יענה בהא דקיי"ל לעיל בסימן רס"ג ס"ב דלגבי שבת שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק הגר שזה בכלל עונג שבת הוא והלא עונג שבת הוא רק מ"ע מדברי קבלה כמו שכתבו וקריאת לשבת עונג ותפילין וטופר וכה"ג הוא הכל מ"ע של תורה והפתחי ומלאתי קושית זו בספר מור וקציעה ע"ש שהאריך ונשאר בקושיא ומה שהביאו דאיה מירושלמי הנ"ל לכאורה לאו דאיה היא בשנדקדק על לבון הירושלמי דקאמר ושופר סוכה ולולב שופר ותפילין וציצית מאי לבון ושופר דקאמר הי"ל לומר ויושב בסוכה ונוטל לולב ותוקע בשופר ולובש תפילין וציצית וע"כ נלענ"ד דהירושלמי אזיל לשיטתו דאיתא שם בברכות ס"ע הלכה ג' העושה סוכה לעצמו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וציונו לעשות סוכה ונכנס ליכב בה אומר ברוך אקב"ו ליכב בסוכה העושה לולב לעצמו אומר ברוך אקב"ו לעשות לולב כשהוא נוטלו אומר על נטילת לולב העושה תפילין לעצמו אומר ברוך אקב"ו לעשות תפילין כשהוא לובש אומר על מצות תפילין וכן הובא שם מחזה וכמה מצות הרי דסובר הירושלמי דעכ"ית המצות הוא מצוה כפ"ע מדמברך עליה (ועיין במנחות דף מ"ב ע"ב בתוספות דהירושלמי חולק בזה על הגמרא שלנו) ואינו יכול לפטור עצמו שיקנה תפילין או סוכה מתכירו במעותיו ולזה קאמר הירושלמי דעכין זה לא תייבתו התורה לעשות בעצמו הסוכה וכן ליקח קלף ולעשות מזוזה וכתיבת ספרים כ"א כשיש לו אבל אם אין לו חייבתו התורה בזה לחזור אחר עניים לסוכה וקלף לתפילין וכה"ג אלא קונה במעותיו תפילין ומזוזה ספרים אחרים וכן בסוכה וכל המצות דהעשיים אינם אלא הכשר אבל עצם מ"ע לגבוה תפילין וכן כה"ג בקיום שאר המצות מזה לא פטרתו התורה כלל אבל תוב המוטל על גופו ולא גרע מגר של שבת וגר תנוכה וד' כוסות דמוסר כסותו דכתיב להשיגם . ואפילו את"ל דאין דיין שילטרך לחזור על הפתחים לשיג מעות לקנות תפילין אבל עכ"פ מחוייב לחזור ולבקש מישראל שישאול לו תפילין לקיים המ"ע : * יתן כל ממונו . עיין כיו"ד סימן רל"ב סי"ב בכי שבופס מקרי אונס דאמרינן אדעתא דהכי לא נדר [מ"א] : * ועיין לקמן וכו' . פי' דשם איתא שמטה לכל אחד לקנות אתרוג לעצמו וכתב הא"ר אם אין בידו אלא ה' סלעים וצריך לפדות בהו וליקח אתרוג יקנה אתרוג שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת . אבל אם יוכל לצאת באתרוג של אחר שמצוה לקנות משלו מ"מ פדיון קודם בזה [בכורי יעקב] אם קנה אתרוג ונמצא נרקב וכן לולב כתב ת"ר בשם ס"ג אם יכול לתלות שהרקבים נפשו מן המוכר ס"ו מקח טעות ואם הלבר ספק המע"ס . כתב הפמ"ג לדעת הי"א בת"מ (סי' קל"ע) דאם נתן מעות על יין לקידוש קונה דדין תורה מעות קונה והעמידו על ד"ת בקנית מצוה א"כ י"ל דה"ס אתרוג ומיסים אין יכולין לחזור בו :

* קטן היודע וכו' . ותינוקות שאין יודעין לברך ינענעו את הלולב ודיים [ת"ר בשם מהרי"ל] : * אביו חייב לקנות לו . עיין בט"ז שישאה בן מי שכיבולתו כדי שגם בנו יוכל לברך בשעה שהלבור אומרים הלל וכו' הנה הוא פירש בן למדה טובה בעצמה אבל בשעות הגמרא שאמר קטן אדע לנענע חייב בלולב ס"ט שלא בשעת הלל ואפילו אינו יודע לקנות הלל כדאיתא ברא"ש פ"ג לות כ"ז ע"ש : * כדי לחנכו במצות . ופשוט דלריך שיהיו ד' מינין בשרין כמו בגדול :

דהוי

שער הציון

(ה) והא דבסימן תרנ"ח ס"ו משמע שאפילו קטן שלא הגיע לעונת הפעוטות מברך על הלולב היינו שלא מלד החיוב לחנכו אלא אם יכלה לעשות [ע"ז] : (כ) מ"א בשם פוסקים . ואפילו אם אינו בקי ממש בנענועים. בסימן תרנ"ח [פמ"ג] : (ג) פמ"ג ובשע"ת מתפקק בזה ועיין בבכורי יעקב שמסכים עם הפמ"ג ודמה דאיתה מפת דחיגר ע"ש : (ד) ע"ז :

לילך